

Féltasok az európai fedélzeten Gábor J. Dzsingisz: Európa – félúton. Egy diplomata feljegyzései 1999–2005. Bp., Balassi, 2006.

„Egy diplomata feljegyzései” – ilyen címmel bizonyos könyvek százai jelennek meg, és rendszerint egyik unalmasabb, mint a másik, mert olyanokat olvasni bennük, hogy „én már akkor megmondtam Churchillnek, Sztálinnak, Adenauernek...” stb. Ez a könyv azonban kissé más. Először is szerzőjének mégiscsak furcsa (olyan nem-diplomatikus, vagyis inkább mongol-diplomata) neve van. Ha külföldön a költő József Attiláról nem hiszik el, hogy Attila nem vezetékneve (mert ki merné ilyen rossz hírű egyénről elnevezni gyermekét), akkor Dzsingisz Gáborról ráadásul még itthon sem tudják, hogy melyik a vezeték- és melyik a keresztnév, annál is inkább, mert nevét nyugatias és magyar írásmóddal egyaránt használja, lévén ő magyar is, holland is. (Egyébként a pogány neve a keresztnév – de Hollandiában evvel is lehetett kereszténydemokrata politikusi karriert csinálni!)

De térjünk vissza a könyvhöz, amely rólunk, magyarokról, a mi politikai életünkről szól, és *nem* a diplomáciáról, nem a diplomatákról, nem a politikusokról. Azonkívül nem is *emlékirat*. Ha hihetünk a szerzőnek, *egykorú* feljegyzéseit tette közzé, melyeket magának írt (és nem a nyilvánosságnak íratott, amely műfajt ma *blognak* hívunk). A feljegyzések ebből következően töredezettek, nem alkotnak egységes narratívát: nem emlékiratot, hanem impressziókat olvasunk. Nem ellentmondás például, hanem az idő múlása az oka, ha Medgyessy újdonsült miniszterelnök feltűnése idején rokonszenves méltatást kap, s majd csak később bontakozik ki a szerző előtt (is) tehetségtelensége és erkölcsi romlottsága.

De ki is ez a „diplomata”, aki feljegyzéseit megosztja velünk? Természetesen: nem „karrier-diplomata”, aki a gyarmatosítók parafa-sisakjában szemléli a fél-balkáni bennszülötteket. Mint neve is elárulja, magyar származású és anyanyelvű ember, akit 1956 sodort ki Hollandiába, ott hollandus lett, sőt sikeres politikus, polgármester és államtitkár – már eddig is érdekes a történet (noha a könyv maga nem erről szól). S amikor pártja ellenzékbe került, a holland kormánypartok hasznosítani kívánták szakpolitikai tudását, és mezőgazdasági attaséi beosztásban diplomata pozíciót kínáltak neki Budapesten. A magyar olvasó már ezt a történetet is fikciónak, sőt hajmeresztőnek találja: a kormánypart az ellenzéki politikusnak posztot kínál, ráadásul „nyugaton” lehet valaki diplomata, aki korábban nem volt ezen a pá-

lyán? Ez minden magyar és magyar újságolvasói tapasztalatnak ellentmond, hiszen a diplomáciai pályára Budapesten 1990-ben és 1998-ban kerültek néhány évvel későbbi eltávolítása azon „nyugatosnak” beállított ideológia jegyében történt meg, hogy az ilyen váltás, későbbi becsatlakozás képtelenség, abszurdum, világbotrány.

A furcsa kiindulópont, a különleges szerzői nézőpont tehát kirajzolódik: Budapestre jön diplomatának egy nem-diplomata, aki ráadásul tud magyarul, emellett nem a nagy semmit, a politikát reprezentálja, hanem egy társadalmilag és gazdaságilag fontos ágazatot képvisel, ugyanakkor politikailag is elkötelezett, kereszténydemokrata, kapcsolatot ápol ezzel a magyarországi irányzattal (nem titokban – megint csak egy abszurdum a magyar diplomáciai doktrína szerint). A holland (vagy hollandizálódott, ahogy tetszik) demokrata figyel az alakuló magyar demokráciára, jóindulattal, de nem kritika nélkül. A bírálattól kijut a mindenkori kormánypártnak és ellenzéknek, amely, tudjuk, 2002-ben egyébként helyet cserélt. Egyszerre lát belülről és kívülről, hiszen vannak emlékei, gyermekkoriak is, korábbi látogatásainak éveiből is, és persze hozza magával a holland tapasztalatokat. Így aztán meghökken az óriási parlamenti épületen és a nagylétszámú képviselőházon (a tizenhatmillió hollandiában százötven képviselő van, közben volt százmillió gyarmati népességük is), zavarja a magyarok hagyományos megbízhatatlansága (pontosabban: linkócsisága, operett-huszársága – „majd visszahívom”), pontatlansága, előítéletessége. Bizonyára még a bennfentéseket is meglepi pl. a Torgyán-korabeli mezőgazdasági minisztérium épületének, hivatalának leírása (egy KGB-székházba is könnyebb bejutni – legalábbis bejutni), az államtitkárok rohangászása, akik soha egyetlen értekezletet nem ülnek végig, de mindig küldenek valakit maguk helyett, akik persze jószívetel azt sem tudják, hogy hol vannak, és legszívesebben külföldön utazgatnak, hiszen nem tudnak nyelveket, s így nem érheti őket az elfogultság vádja. Egyszóval: nehéz szatírt nem írni a magyar állapotokról, de a szerzőt szeretetteljes elfogultsága visszatartja ettől. Viszont igen gazdag a könyv a korszak politika- és főként mentalitástörténetére vonatkozó információkban. Mert Gábor még tud csodálkozni. Ő még megbotrányozik azon a pitiánerségen, hogy Dávid Ibolya és Domszky Gábor elindul az európai parlamenti választási listán, holott mindenki tudja, hogy nem fognak elmenni Brüsszelbe. (Csakhogy: ez a lépés nagyon is politikus, hiszen ezt mindenki tudja, tehát *mégsincs* szó átverésről.) Vagy egy másik példa: szokatlan számára, hogy ha kell, ha nem, szírenáznak a minisztereket és államtitkárokat szállító „kéklámpás” autók, amely privilégiumok Hollandiában ismeretlenek – a magyar vezetők mégis folyton elkésnek. (E ponton

megint helyesbíteniük kell: nincs itt ellentmondás, mind a szirénázó autó, mind a késés Magyarországon *státuszszimbólum*. Egy miniszternek el *kell* késnie, mert ez rangjához tartozik, fél óráig vártnia kell a népséget-katonaságot. A pontosság a királyok udvariassága, de csak Hollandia királyság. Magyarország nem. A miniszter késése itt a *nép udvariassága* vezetőivel szemben.)

A könyvet végigkísérő, persze többnyire kifejtetlen párhuzam (nincs fölényeskedés!), ahol is a magyar viszonyok a holland mérlegen megmértetnek és híjjával találtnak, két vezérszólam csupán, amely párhuzamra építve megint csak sokan megkomponálták már ekképpen emlékeiket. Igazán érdekessé és értékesé ezt a könyvet két további szólam felzengetése teszi.

A harmadik szólam a szomszédos országoké. Gábor tanácsos úr ugyanis nem csupán Magyarországra rendeltetett mezőgazdasági attasénak, hanem a takarékos hollandok hóna alá csaptak még néhány más országot; Szerbiát, Szlovéniát, Horvátországot, Ausztriát, időnként tán még Szlovákiát is. Így aztán járt-kelt sokfelé itt Közép-Kelet-Európában, megint volt és lett mivel-kivel minket összehasonlítani. És láss csudát! Még a balkánakkal való egybevetés is nem ritkán hátrányunkra szolgált. Angolul jól tudó, világra nyitott, a magyar átlagnál jóval fiatalabb kormányzati szakemberek tűnnek fel a könyv lapjain ezekből az országokból, akik kendőzetlenül tárják fel saját gyengéiket, nem Patyomkin-falvakat építenek a szemlélőnek, és még hölgyek is akadnak közöttük, ami Magyarországon felsőbb kormányzati körökben felettebb ritka. A magyarok, bár a szerző nem így mondja, kissé *öregesnek* látszanak mellettük.

Végül a negyedik szólam csak a könyv derekán hangzik föl, valahogy olyasformán, mint amikor egy bűnügyi regény közepén felbukkan egy nagybácsi, aki-ről kiderül, hogy ő az örökös, s rögtön felborul a gyanúsítottak-áldozatok sorrendje. Nos, Hollandiáról van szó, amely e pár év alatt, amíg a könyv magyar-holland írója nálunk időzött, alaposan megváltozott. A demokrácia, tolerancia, befogadás, tanuló- és tanítókészség mintaországából az utóbbi egynéhány évben kicsit türelmetlen, elzárkózásra hajlandó, idegenekkel szemben legalábbis kedvetlen ország lett, amely politikusainál sem kedveli már az alaposságot, hanem inkább csak a nagyotmondásra figyel, felületesebben értékel. Milyen fájdalmas az a néhány sor, amikor a szerző leírja, hogy mit vártak tőle egy holland TV-vita során, mennyire nem lehetett a vitaműsorban vitázni, s a műsor végén a politikusok dehogy beszélgettek tovább, mint tíz éve, hanem szaladtak elfele. Hollandiában is populista párt jelent meg, EU-ellenesség alakult ki, a magyarok sem annyira érdekesek immár – inkább csak gyanús külföl-

diek ők is. A „holland mutatóujj”, ez a felemelt nemzeti jelkép, amely oly szívesen tanítgatott és mutatott utat a mögötte lévő kontinensnek, most begömbült, lekonyult. Ezek a rezignációra hajlamosító hollandiai változások megértőbbé is teszik a szerzőt a magyarországi botladozások iránt, és a mindentudó, mindent-jobban tudó szerzői pozíciót posztmodern írói attitűddal váltják fel. (A könyvben olvashatunk a Nobel-díjas Kertész Imréről is, akinek a szerző régről nagy tisztelője.)

Négyszázhuszonöt dátumozott, utólag megszámozott és címmel ellátott rövid feljegyzés – ennyi a könyv tartalma. Mozaikok a holland, a közép-európai és a magyar közelmúltból. De Dzsingisz Gábor cserapei nem cseréptöredékek, hanem azok a különböző méretű, egészben fennmaradt agyagtáblák, amelyekre az ókori keleten a legrégebbi feliratokat írták. Ezek az ő leletei. Látletelei. Némelyiken recept is olvasható.

Gergely András

HITEL

A 2006. augusztusi szám tartalmából:

SÜTŐ ANDRÁS: *Édes néném, ne hagyj el!*
 ZELNIK JÓZSEF: *Kurulok*
 RUSZOLY JÓZSEF: *A magyar köztársaság alapvetése*
 KISS DÉNES, LÁSZLÓFFY CSABA, TAMÁS MENYHÉRT, TORNAI JÓZSEF *versei*
 PETRIK BÉLA: *Egy harmadik utas modernizáció perspektívája*

Kamarás Péter és Barbara, az Új Deák Étterem (Bp., VI. Bajza u. 18.) házigazdái 2006. július 1-jével átvették a Somló hegy somlóvásárhelyi oldalán álló **Somló Hotel**

vezetését, ahol kitűnő konyhával, a Tornai Pincészet boraival várják vendégeiket. Az étterem és panzió a 8-as út közelében található.

Levélcím: **8460 Devecser, Vasút u. 29.**

Tel.: **(88) 506-220, 516-220**

E-mail: **somlohotel@somlo.hu**

Világháló: **www.somlo.hu/somlohotel**